

مشاغل خدماتی دربار قاجار

۱۵ اسفند ۱۳۹۳ ساعت ۱۵:۵۱

یکی از دربارهایی که در طی تاریخ ایران زبان زد خاص و عام بود، بی شک دربار ناصرالدین شاه قاجار به حساب می آمد.

طبع تجمل پرستانه ناصرالدین شاه یکی از مشکلات دائمی دربار به حساب می آمد، چنانکه می بایست در تمامی امور پست و منصبی به وجود می آمد تا خاطر شاه آسوده می شد و از این رو شاطرخانه، جارچی باشی، میرآخوری، زین دارخانه، کالسکه خانه و اصطبل خانه برپا بود به نحوی که ناصر نجمی می نویسد ناصرالدین شاه به هنگام سواری ها، در جلو مرکب او عده ای پیاده حرکت می کردند که اگر شاه فرمانی بدهد در اجرای امر حاضر باشند، این پیاده ها را شاطر می گفتند که تحت ریاست شاطرباشی انجام وظیفه می کرد. اگر چه ناصرالدین شاه غالباً با کالسکه حرکت می کرد و دیگر حاجتی به وجود شاطرها نبود، با این وجود شاطرها تا بیرون دروازه جلو کالسکه راه می افتادند و خلاصه این افراد جزء جلال و کوبه ی سلطنتی بودند. لباس شاطرها سرداری از ماهوت سرخ و شلواری با پاتاوه تا زانو و تاجی کنگره دار بود که با گل های پشمی سرخ و سبز، گل دوزی کرده بودند.

جارچی باشی

برای آن روزگاران که مثل امروز روزنامه و رادیو و تلویزیون وجود نداشت جارچی دولتی از عوامل قدرت شاه محسوب می شدند تا هر گاه بخواهند مطلبی را به اطلاع مردم برسانند، خلق الناس به گفته ی جارچی اعتماد داشته باشد. ولی از هنگامی که روزنامه پا به عرصه ی وجود گذاشت این شغل درباری نیز از میان رفت.

میرآخوری

ناصرالدین شاه که علاقه ی زیادی به مسافرت و شکار داشت، اسب و اصطبل از لوازم اولیه و حتمیه ی او بود. وی به اسب های خود زیاد از اندازه علاقه نشان می داد. میرآخوری اصطبل خاصه همیشه با یکی از اشخاص مبرز دربار بود محسن میرزا نویسنده زبردست که مراسلات شیرین او از بهترین رساله ها بود و پسرش محمد حسین میرزای یمین السلطان، میرآخوری های ناصرالدین شاه بودند.

اغلب اتفاق می افتاد که ناصرالدین شاه در تهران برای نمایش و خودنمایی و یا تفریح سوار اسب مخصوص می شد، این مرکب زین و یراق و دهانه اش مرصع و جواهرنشان بود. زین های اسب های شاه اعم از مرصع یا عادی بودن، زین دارخانه ای داشت که تحت سرپرستی یکی از رجال درباری اداره می گردید.

در زین دارخانه، زین های با قاب طپانچه ای مرصع و یراق طلای دانه نشان و رشمه های طلای به اصطلاح مصمت زیاد به چشم می خورد. گذشته از این زین های معمولی اسب های حول و حوش شاه هم در این جا تدارک می شد.

کالسکه خانه ی مبارکه

وقتی پای کالسکه به ایران باز شد ناصرالدین شاه و عده ای از اعیان صاحب کالسکه شدند و در دربار ناصری برای کالسکه های شاه خانه مخصوصی هم تدارک گردید. چون ناصرالدین شاه مسافرت زیاد می کرد و همیشه جمعی از زنان حرم را همراه می برد و این خواتین مکرمه با خدمتکار و خدمه به این مسافرت ها می رفتند. عده کالسکه های سلطنتی زیاد بود و به این مناسبت مکان های مخصوص چندی را برای نگاهداری آن ها درست کردند کالسکه چی باشی شاه، رئیس کالسکه خانه و کلیه کالسکه چی ها تحت اداره ی وی بودند. این رئیس کالسکه چی ها با لباس مخصوص، کالسکه هشت اسبه ای را که شاه در مواقع تشریفات سوار می شد، میراند.

اصطبل خانه، شترخانه و قاطرخانه

یکی دیگر از مکان های مخصوص دستگاه سلطنتی اصطبل خانه بود. این قسمت اداره ای بود که در حقیقت میرآخوری اسب هایی بود که برای کشیدن توپخانه و قورخانه اختصاص داشت. اما علاوه بر این چون ناصرالدین شاه هر سال یکی دوبار به بیلاقات نور و کجور و کلارستاق و جاهای دیگر برای شکار و یا هواخوری می رفت، ناگزیر برای حرکت در کوهستان های صعب العبور این مناطق برای او شتر و قاطر فراهم کرده بودند.

حیوانات یاد شده در ورامین و مسیله بین قم و تهران در مراتع بسیار خوب چرا می کردند. قاطرهای شاه یک یا چند قاطرچی داشتند که باید گفت آن ها از ماجراجوترین و شریرترین مردم بودند، به طوری که به هر کس می خواستند ناسزایی بگویند او را تشبیه به قاطرچی می کردند.

نقل شده است یکی از دبیرهای دارالفنون که کمی زبانش می گرفت، یک روز که شاگردی او را سخت عصبانی و خشمگین کرده بود خواست با جمله ی زننده ای او را تنبیه نماید و به همین جهت بر سرش فریاد کشید و گفت: «تو به ناصرچی های عهد

قاطرالدین شاه می مانی (!) « خنده عمومی شاگردان درگرفت و معلم عصبانی و الکن که بعد متوجه کلام خود شده بود خودش با شاگردها شروع به خندیدن کرد.

منبع: تقدس

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۹۷۵۳/مشاغل-خدماتی-در-بار>